

● Filmen met je fotocamera! ●

Isja Nederbragt

Een uitdaging voor fotografen

Een moderne digitale camera heeft de mogelijkheid bewegende beelden vast te leggen: een uitdaging voor fotografen om hiermee aan de slag te gaan. Bedenk wel dat filmen heel anders is dan fotograferen. Het vraagt een andere denkwijze en benadering, al wordt dezelfde camera gebruikt.

Inleiding

In de huidige maatschappij spelen bewegende beelden een belangrijke rol. Deze trend is in gang gezet door het gemak waarmee bewegende beelden op te nemen zijn met bijvoorbeeld smartphone en digitale fotocamera. YouTube is niet meer weg te denken uit ons leven, voorlichtingsfilmpjes vervangen de geschreven brochure en zelfs op stations en in de trein worden filmpjes getoond.

In 2008 bracht Canon de EOS 5D Mark II uit. Deze camera heeft een revolutionaire filmfunctie, met een grote sensor en de mogelijkheid verwisselbare objectieven te gebruiken. De resultaten zijn zó goed dat het een geduchte concurrent werd van de heel dure filmcamera's. Filmers gingen ertoe over deze fotocamera te gebruiken om hun film op te nemen. Daarnaast gebruiken steeds meer fotografen de filmfunctie van hun camera om, naast het maken van foto's, ook te filmen.

Fotocamera op filmstand

Video is een techniek om bewegende beelden in een elektronisch signaal vast te leggen en weer te geven; een film bestaat uit een reeks foto's, vastgelegd op filmmateriaal. De termen video en film worden tegenwoordig door elkaar gebruikt. Ik gebruik zo veel mogelijk de term film. Dit artikel beschrijft welke stappen je moet maken om als fotograaf filmer te worden, zowel wat betreft de andere denkwijze als het materiaal dat je nodig hebt. Vooral de geavanceerde fotocamera krijgt aandacht, maar de eenvoudigere camera met filmfunctie wordt niet vergeten.

De fotograaf als filmer

Een fotograaf heeft het gedrag van een jager. Hij loopt rond, speurt, ziet een beeld voorbij flitsen, hij schiet. Hij is een snelle beweger, onrustig, dan loopt hij weer hier, dan weer daar. Klik, klik. Hooguit kijkt hij even of hij raak heeft geschoten, dan is hij alweer weg. Thuis ziet hij wel verder. Een filmer heeft meer het gedrag van een visser. Hij plant eerst, kiest zijn spullen met zorg, let op het weer en kiest zijn plek.

Als de hengel is uitgegooid volgt rust, hij laat het gebeuren. De vergelijking van de fotograaf als jager en de filmer als visser geeft goed het verschil in gedrag weer. Een foto kan je 'even' schieten. De kracht van een foto ligt in het ene beeld. Die geeft een verhaal weer. Daar kan de toeschouwer lang naar kijken. Het maken van een film vraagt veel voorbereiding. In tegenstelling tot foto's hebben filmbeelden pas zeggingskracht in relatie tot de overige beelden waardoor een nieuwe werkelijkheid ontstaat. Geluid speelt daarin een belangrijke rol en versterkt dat effect. Geluid hoort bij film. Omgaan met geluid is nieuw voor de fotograaf.

Overstappen naar filmen

De overstap van fotografie naar film geeft hetzelfde gevoel dat je hebt als je in een vreemd land bent. Alles is anders, nieuw. Dat maakt onzeker, kost energie, je maakt beginnersfouten. Het vraagt om veel oefenen. Je kunt dat als nadeel ervaren, maar het is ook een uitdaging.

Het filmen met een camera hoeft niet ingewikkeld te zijn: camera op de filmstand, instellingen op de automaat, scherpstellen en filmen maar. Deze manier van filmen is uitstekend te gebruiken voor privédoeleinden, zoals gebeurtenissen in de familie en op vakantie. Zulke filmpjes zie je in overvloed op YouTube.

Wil je meer kwaliteit of wil je een professionele film maken, dan vraagt het meer. Film met een spiegelreflex komt dan in aanmerking. Voordeel van filmen met een spiegelreflex is dat je de bijbehorende objectieven kunt gebruiken. Daardoor kan je met scherptediepte werken, iets wat met een video- of filmcamera nauwelijks bereikbaar is. Je kunt natuurlijk ook blijven fotograferen, je hebt maar één camera nodig.

Storyboard

Wil je de eerste stapjes van je (klein)kind vastleggen, dan is dat wat anders dan een filmisch verslag van de vakantie en weer anders dan een reclamefilmpje of professionele film. Bij eenvoudige beelden hoef je niet veel voor te bereiden, maar bij meer complexe filmopnames is dat een noodzaak. Het is, veel meer dan bij fotografie, van belang dat je weet wat je gaat doen en dat je een technisch goede opname maakt. Je krijgt maar één kans. En: een film kun je, in tegenstelling tot een foto, maar beperkt nabewerken.

Een storyboard kan helpen om je doel te bereiken. Een storyboard is een beschrijving van hoe de film eruit gaat zien en wordt dus vooraf gemaakt. Het beschrijft het verhaal, de scènes, de plaats van de camera t.o.v. het onderwerp, de objectieven die gebruikt worden en daarmee de uitsnede van het onderwerp. Een storyboard zorgt ervoor dat je diverse scènes door elkaar kunt opnemen en niets vergeet.

Voorbeeld van een eenvoudig storyboard

Geluid

Omgaan met geluid is voor de fotograaf een heel nieuw gebied. Het vraagt om een investering in kennis én in materiaal. De microfoon van de camera is onvoldoende van kwaliteit om goede geluidsopnames te maken en neemt ook het geluid van de camera zelf op, bijvoorbeeld bij het inzoomen. Een externe microfoon is dus zinvol. Bij het opnemen van interviews is een externe recorder nodig met een clip-on-microfoon. Die is duurder. Het geluid van de camera kan in een videobewerkingsprogramma worden vervangen door dat van de externe recorder of door muziek van elders. De 'klap' aan het begin van de opname geeft een synchronisatiemoment aan, handig als je met twee of meer recorders werkt.

Formaten

Formaten zijn er in allerlei vorm, zoals de maat (lengte x breedte) van een afbeelding, de stand van een afbeelding in de ruimte (liggend, staand), bestandsformaten (zoals jpg) en videoformaten

waarin je film opneemt, bewerkt en opslaat.

Het beeldformaat:

Het formaat waarmee de camera een film opneemt is vaak 16 x 9. Dit hoeft niet hetzelfde te zijn als dat waarmee de foto's worden opgenomen. Foto's die 3 x 2 als formaat hebben en in een film met formaat 16 x 9 worden gemonteerd, verliezen een deel van hun beeld of geven zwarte randen. Let dus op het formaat van de foto's die genomen worden om in de film te monteren. Ook hierbij kan het storyboard van nut zijn.

Horizontaal beeld:

Liggend, staand, vierkant, begrippen die in de fotografie heel bekend zijn. Door de uitsnede kan een bepaalde sfeer worden opgeroepen. Dat middel heb je bij filmen niet ter beschikking. De media waarop film wordt vertoond, zoals tv, beeldscherm, bioscoopfilm, hebben alle een liggend (horizontaal) formaat. Staand (verticaal) formaat is dus niet geschikt voor film.

Desondanks wordt er vaak in verticaal formaat gefilmd, vooral met de smartphone. Er wordt op internet zelfs al

gesproken van het Vertical Video Syndroom. Een grappige filmpje hierover vind je op YouTube (zoekterm Vertical Video Syndrome).

Het opnameformaat:

In Europa wordt PAL als videosysteem gebruikt met 25 beelden per seconde. In de USA is dit NTSC met 29,97 beelden per seconde.

Net als bij foto's zijn er vele manieren om film op te slaan, zoals .mov en .avi. En bij het bewerken in een montageprogramma komen nog meer formaten te sprake. Voor de spiegelreflex is dat AVCHD (Advanced Video Coding High Definition).

De inhoud van de film

De inhoud, daar gaat het natuurlijk om. Het maakt daarbij niet zo uit of je digitaal werkt of niet, of je een videocamera gebruikt of een digitale fotocamera met filmfunctie. Vanaf het begin moet een film pakkend zijn. In de eerste tien seconden beslist de kijker of hij blijft kijken of doorzapt. En een pakkend eind blijft bij de kijker hangen. Fotografen hebben de neiging de film te lang te maken. Voor een promotiefilm is twee minuten lang genoeg. Fotografen hebben ook de neiging de diverse clips (korte stukjes film, worden later in de film gemonteerd) te krap op te nemen. Dat geeft problemen bij de montage.

Foto (boven) heeft niet zelfde formaat als achterliggende film

Belangrijk bij film is een overzichtsshot, dan weet de kijker waar het verhaal zich afspeelt. Afwisseling in standpunt en uitsnede geven variatie en daardoor spanning. Bij een film kijken mensen niet rechtstreeks in de camera, bij een foto vaak wel. Geluid is een essentieel onderdeel en kan bestaan uit muziek, omgevingsgeluid of gesproken tekst. Bedenk hoe muziek de spanning in een film kan opvoeren.

Een film is geen reeks foto's, een film is in feite een combinatie van beelden en geluid waarbij suggestie een belangrijk element is. Het vraagt van de fotograaf een andere, nieuwe vaardigheid om daarmee te werken.

Automatische camera-instelling

Compactcamera en smartphone hebben vaak alleen een automatische filmfunctie. Die hoeft je alleen maar aan te zetten. Alle instellingen worden door de camera geregeld. In de P-stand van een camera wordt ook alles automatisch geregeld (meestal wordt eerst de ISO aangepast, daarna het diafragma en ten slotte de sluitertijd). Alleen scherpstellen doe je zelf door de ontspanknop half in te drukken. Alle aandacht kan dus gericht worden op de inhoud van de film. Dit is ideaal voor de beginnende filmer, als je geen zin hebt om zware apparatuur mee te sjouwen of wanneer je geen tijd heb voor de techniek van de camera. Zoals al eerder gezegd: wil je de film op internet publiceren of op een computer- of tv-scherm afspelen, dan is een liggend beeld van belang. Voor een (compact)camera spreekt dat meer voor zichzelf dan voor een smartphone.

Manuele camera-instelling

Filmen met een spiegelreflexcamera kan natuurlijk ook op de automaat. Wil je meer, dan vraagt dat de nodige voorbereiding. Het advies van diverse deskundigen is, de beeldstijl zo neutraal mogelijk te houden en de belichting, witbalans en scherpstelling met de hand in te stellen. Het voorkomt dat de diverse clips na monteren verschillen laten zien in kleurbalans, lichtsterkte en scherpste. Dit wordt beeldstijl genoemd. In een videobewerkingsprogramma kan die later ten dele worden aangepast. Een neutrale beeldstijl (alle mogelijkheden op stand 0, eventueel -1 of +1) geven daarvoor de meeste ruimte.

Gelukkig is het mogelijk een aantal instellingen vooraf te programmeren en op te slaan in de camera. Voor de belichting zijn er maar twee variabelen, want de sluitertijd wordt bepaald door de framesnelheid, dat wil zeggen het aantal beelden dat per seconde wordt opgenomen. In Europa wordt het PAL-systeem gebruikt, met een framesnelheid 25 beelden per seconde. De sluitertijd is twee maal groter, dus 50. Dan blijven de ISO-waarde en het diafragma over om de lichtsterkte aan te passen. In de praktijk kom je daar niet altijd mee uit en zijn hulpmiddelen nodig. Is het te donker, dan is extra verlichting nodig. In situaties met veel licht houdt een grijsfilter of (variabel) ND-filter (Neutral Density filter) licht tegen, waardoor overbelichting wordt tegengegaan.

Bij iedere nieuwe clip wordt de belichting handmatig opnieuw ingesteld. Bij een variabel filter gebruik je daarvoor de stand van het filter. De belichting kun je controleren via het histogram van een foto die je maakt.

Uit ervaring kan ik zeggen dat het niet meevalt om er iedere clip weer aan te denken met de hand scherp te stellen, belichting te controleren en op de beeldduitsnede te letten. Ook hier geldt dat veel oefenen nodig is. Misschien helpt een lijstje van dingen die je steeds moet doen?

Canon-camera's hebben als eigenaardigheid dat de beste resultaten bereikt worden als de ISO-waarde wordt ingesteld op waarden die deelbaar zijn door 160. Dat heeft met de wijze van comprimeren te maken.

Accessoires

Filmen met je fotocamera is leuk, maar naast een andere denkwijze en benadering heb je ook nog een aantal accessoires nodig.

Het lukt vrijwel niemand zijn camera langere tijd stil te houden. Een statief is derhalve een must als je gaat filmen. Een speciale videokop op het statief maakt het gedoseerd bewegen van de camera mogelijk.

De spiegelreflex schakelt tijdens het filmen de zoeker uit en werkt met live view (beeld op het scherm). Het scherm van de camera is, vooral bij zon, niet altijd goed te beoordelen en scherpstellen kan daardoor lastig zijn. Een view finder werkt als een zoeker.

De duurdere modellen zijn voorzien van een lens die het beeld vergroot. Scherpstellen kan zo heel nauwkeurig. Voor bril dragers met dubbelvocus blijft het lastig omdat je door het leesgedeelte moet kijken voor een scherp beeld. Je bril afzetten is een mogelijkheid.

Voordeel van het filmen met een spiegelreflexcamera is dat je al je objectieven kunt gebruiken, met de mogelijkheid om met scherptediepte te spelen. Een grijsfilter of een (variabel) ND-filter is nodig om overbelichting te voorkomen. Een flitser werkt niet als het te donker is, bijlichten moet dan met een continu brandende lamp. Alle camera's en smartphones waarmee je kunt filmen hebben een microfoon. De kwaliteit daarvan is matig. Een externe microfoon heeft een veel betere geluidswaarde.

Filmen kost veel opslagruimte, de opslagkaartjes moeten niet alleen voldoende groot, maar ook snel zijn. Filmen kost ook veel energie, waardoor extra batterijen nodig zijn. Wil je een 'echte' film maken, dan ontkom je niet aan het bewerken van alle beelden die je hebt opgenomen. Daar heb je

Camera met view finder (rechts)

een videobewerkingsprogramma of montagepakket voor nodig en een krachtige computer. Er zijn diverse montageprogramma's, zowel voor consumenten als professionals, met uiteenlopende mogelijkheden en voor diverse prijzen. Een view finder, statief met videokop, een grijs- of ND-filter en een microfoon kosten vier- tot zeshonderd euro. Alles bij elkaar is het best een hoop geld voor die materialen, maar het geeft een hoop gemak en maakt dat de film professioneel overkomt.

Tips voor in de praktijk

Weet wat je wilt: de eerste pasjes van je (klein)kind of een uitgebreide film. Bereid je goed voor, prepareer je camera tevoren en maak een storyboard. Maak een keuze voor het objectief dat je gebruikt (voor beginners 24 - 80 mm). Een statief maakt dat je stabiel werkt.

Tijdens de opname inzoomen geeft schokkerige beelden, dus niet doen. Heb je alle instellingen op manueel staan, dan vraagt het veel discipline die instellingen bij iedere clip te controleren en eventueel aan te passen.

Maak de opname per clip lang genoeg, start de opname op tijd en ga aan het eind nog even door. Maak je foto's om in de film in te voegen, pas dan het formaat van de foto aan aan het formaat van de film.

Tot slot

Na het filmen volgt dan de montage met het toevoegen van geluid. Dat is technisch niet zo moeilijk, inhoudelijk wel. Het kost veel tijd, ook als je ervaring hebt. Allerlei formaten en resoluties komen voor, afhankelijk van fototoestel, montageprogramma, en wat je met de film wilt gaan doen, zoals versturen via de smartphone, op CD of internet zetten. Ook daar moet je je weg in vinden. Hoe dat moet? Dat is een ander verhaal.

De auteur tijdens haar eerste poging: alle begin is moeilijk.
Foto: Wessel Sijl

Geraadpleegd:
Cursus 'Filmen met een spiegelreflex camera', Calumet.
Docent: Wout de Jong.
Focus, speciale editie, jaargang 99, voorjaar 2012